

Diabetes och stroke

Allmänläkardagarna 2019

28.11.2019

Stefanie Hägg-Holmberg, ML

Bindningar

- Arbetsförhållanden:
  - Läkare under specialisering, Sibbo kommun
  - Doktorand i FinnDiane-forskningsgruppen, Folkhälsans forskningscentrum, Helsingfors Universitetssjukhus, Gastrocentrum samt Helsingfors Universitet
- Stipendier:
  - Wilhelm och Else Stockmanns stiftelse
  - Finska Läkaresällskapet
  - Suomen Lääketieteen säätiö
  - Biomedicum Helsinki-säätiö

Innehåll

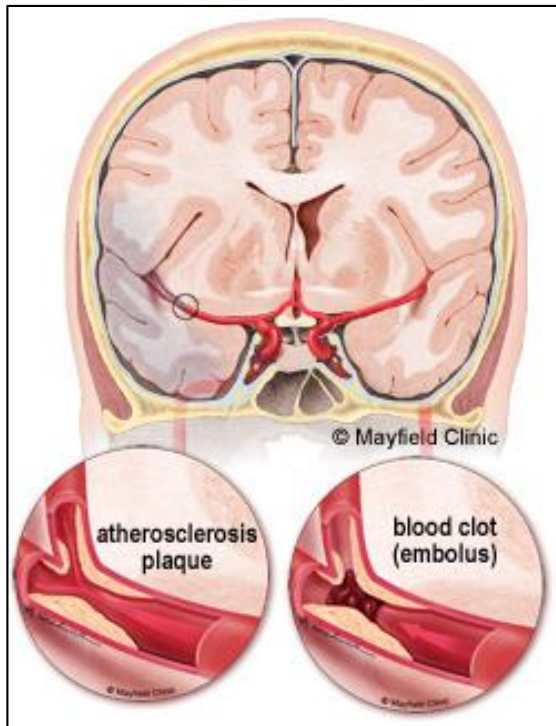

- Allmänt om stroke vid diabetes
- FinnDiane-studiens stroke-projekt
- Riskfaktorer för stroke
- Hur påverkar blodtrycket stroke-risken
- Prognos efter stroke
- Vad skall hvc-läkaren göra med denna information

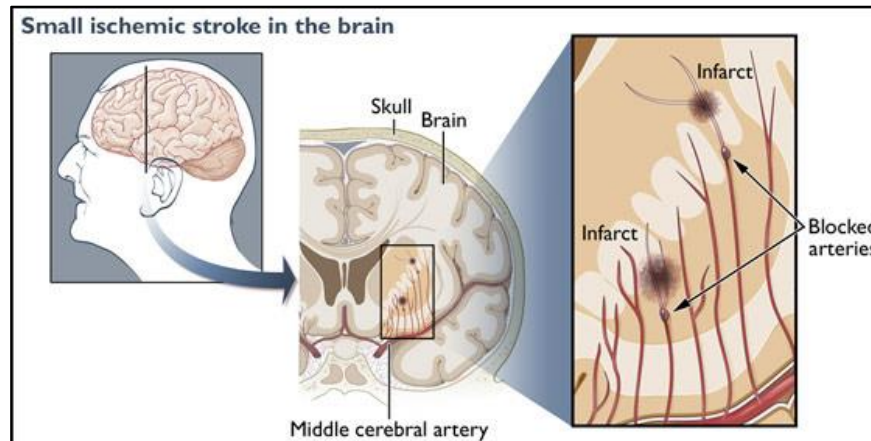
Stroke

- En plötslig förlust av hjärnfunktionen pga blodcirkulationsstörning i hjärnan (WHO 1984)

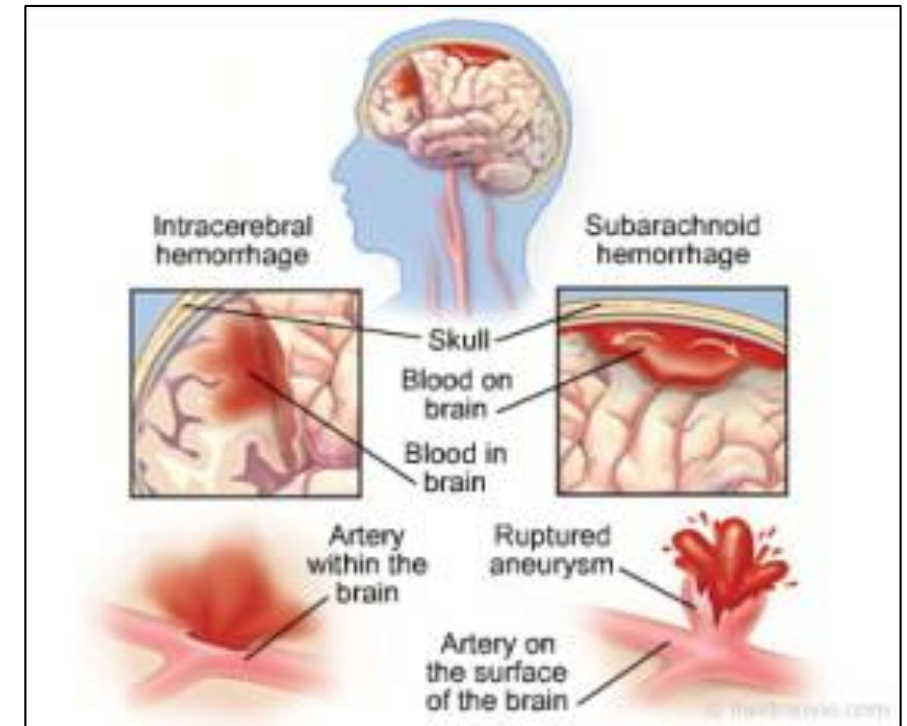
Hjärninfarkt

Lakunär infarkt

Hjärnblödning

Stroke-klassificering

TOAST-klassificering för hjärninfarkter

1. Ateroskleros i stora artärer
2. Kardioemboli
3. Småkärllssjukdom
4. Stroke pga annan klar orsak
5. Stroke pga oklar orsak

Stroke

- De viktigaste riskfaktorerna för stroke

Ålder

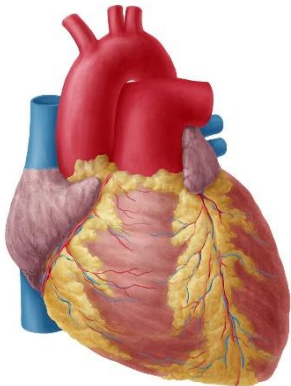
Diabetes

Högt blodtryck

Förmaksflimmer

Rökning

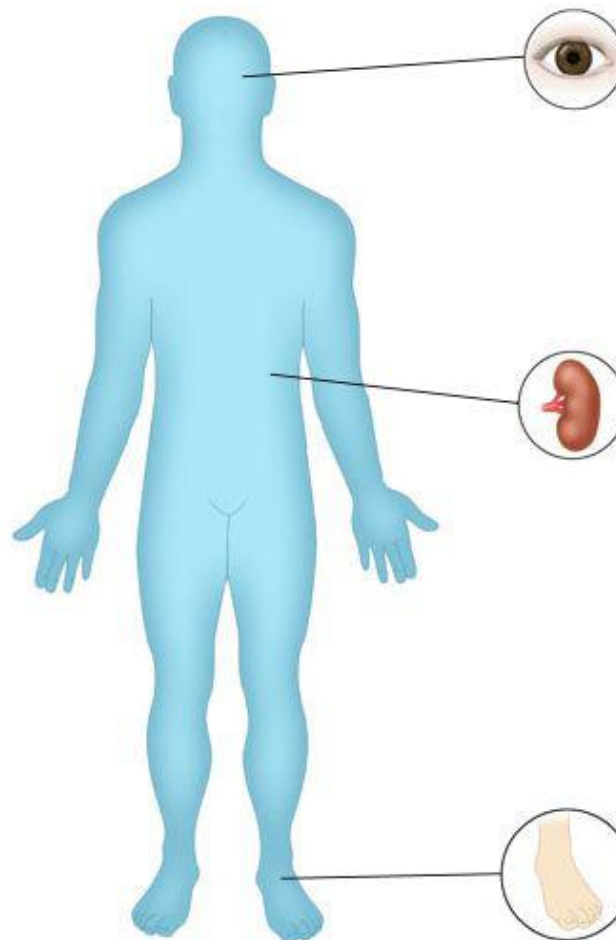

Obesitet och
metabolt syndrom

Diabetes och komplikationer

Mikrovaskulära
komplikationer

Retinopati

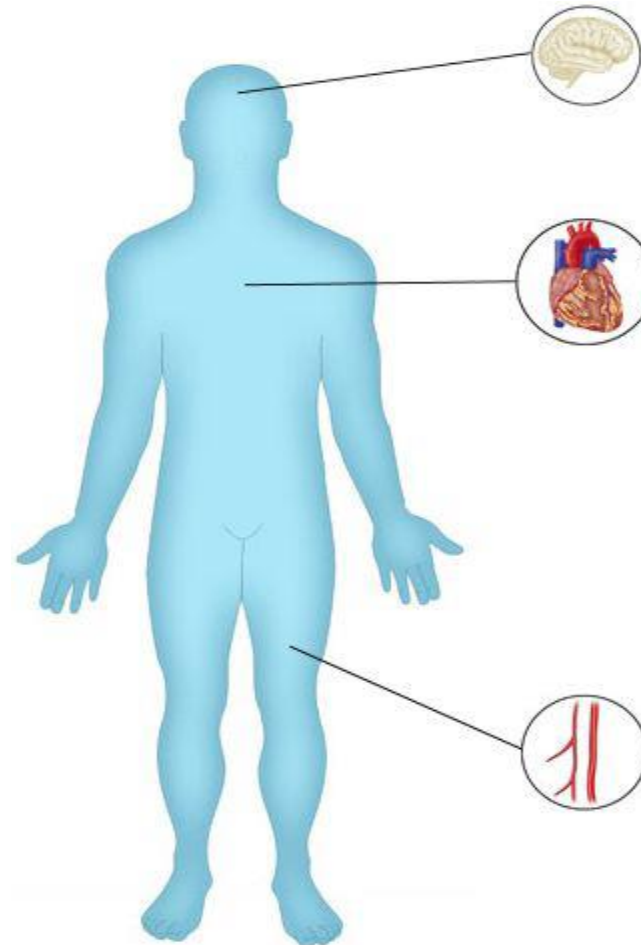
Nefropati

Neuropati

Diabetes och komplikationer

Makrovaskulära komplikationer

Stroke

Kranskärslssjukdom

Arterioskleros och
diabetisk fot

Diabetes och stroke

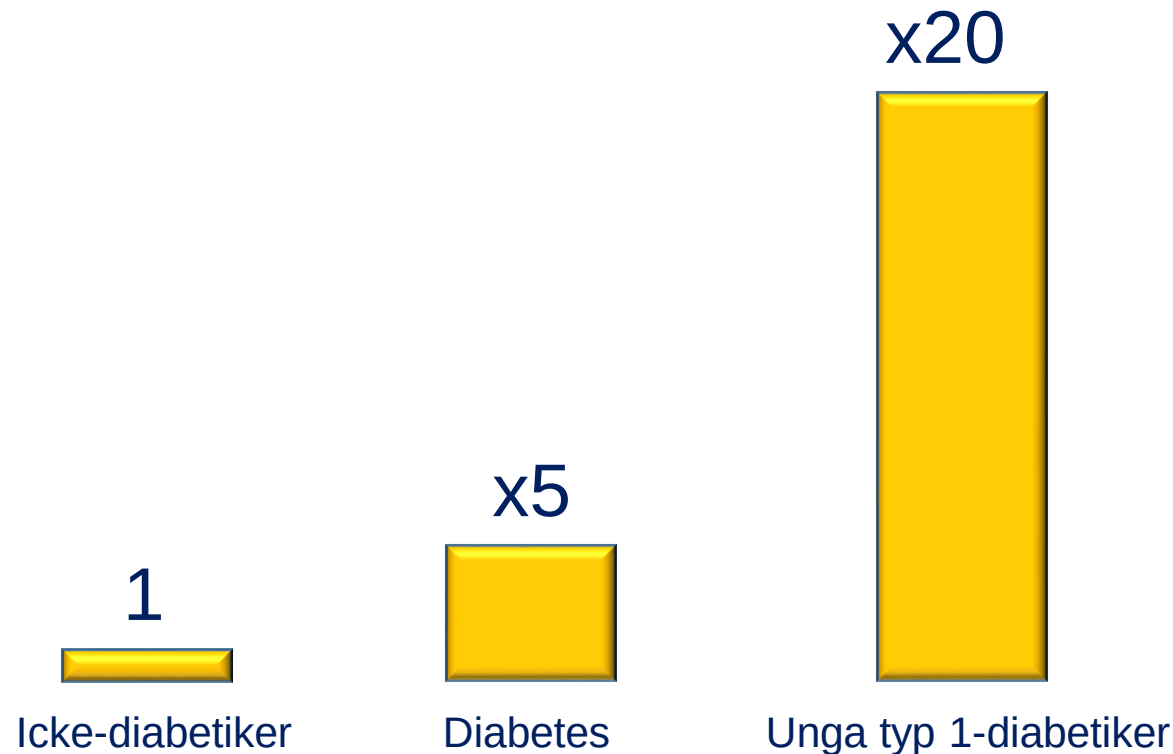

- Stroke oftare mikrovaskulär komplikation vid diabetes och hyperglykemi, speciellt hos unga personer under 50 år
  - Stroke pga av småkärlssjukdom 10 % hos icke-diabetiker, 40 % vid typ 2-diabetes, 60 % vid typ 1-diabetes
  - Symptomfria lakunära infarkter och speciellt mikrobiödningar vanligare vid typ 1-diabetes
- Icke-aneurysmala subaraknoidalblödningar vanligare vid typ 1-diabetes

Diabetes och stroke

- Risken är 2-5-faldig vid diabetes jämfört med icke-diabetiker
- För de som har typ 1-diabetes och är under 50 år är risken 20-faldig

Risk för stroke

Diabetes och stroke

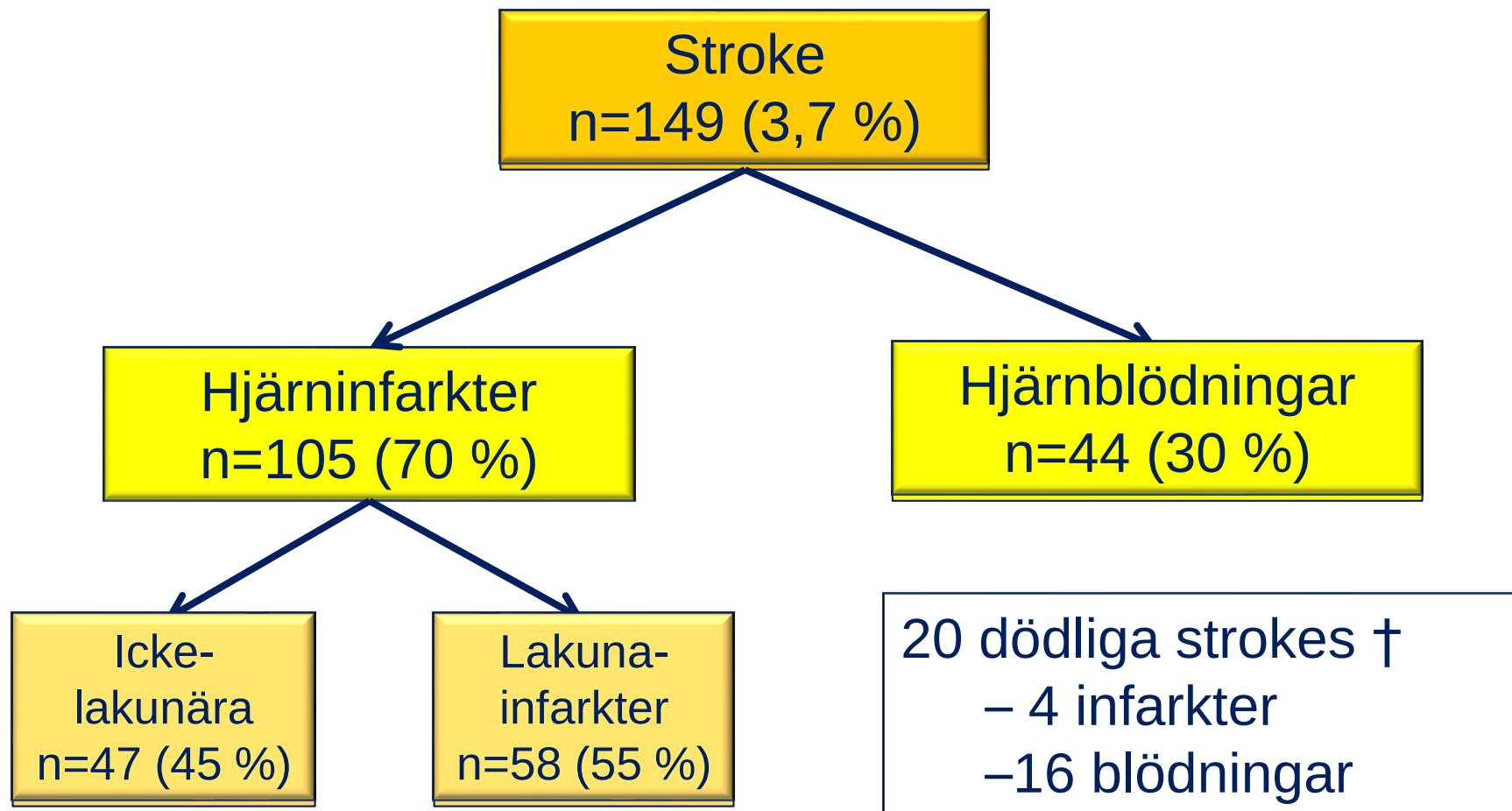
- Stroke förekommer i medeltal vid yngre ålder vid diabetes
- Risken för stroke hos män uppstår 10-15 år tidigare jämfört med icke-diabetiker, hos kvinnor ökar risken ännu tidigare
- Hjärninfarkt förknippad med typ 2-diabetes, medan båda subtyperna är förknippade med typ 1-diabetes

FinnDiane-studiens stroke-projekt

- FinnDiane-studien utreder riskfaktorer och mekanismer för diabetiska komplikationer vid typ 1-diabetes, ca 5000 deltagare med typ 1-diabetes
- Målet med stroke-projektet är att utreda förekomst och riskfaktorer för stroke, samt prognos efter en insjuknad stroke vid typ 1-diabetes

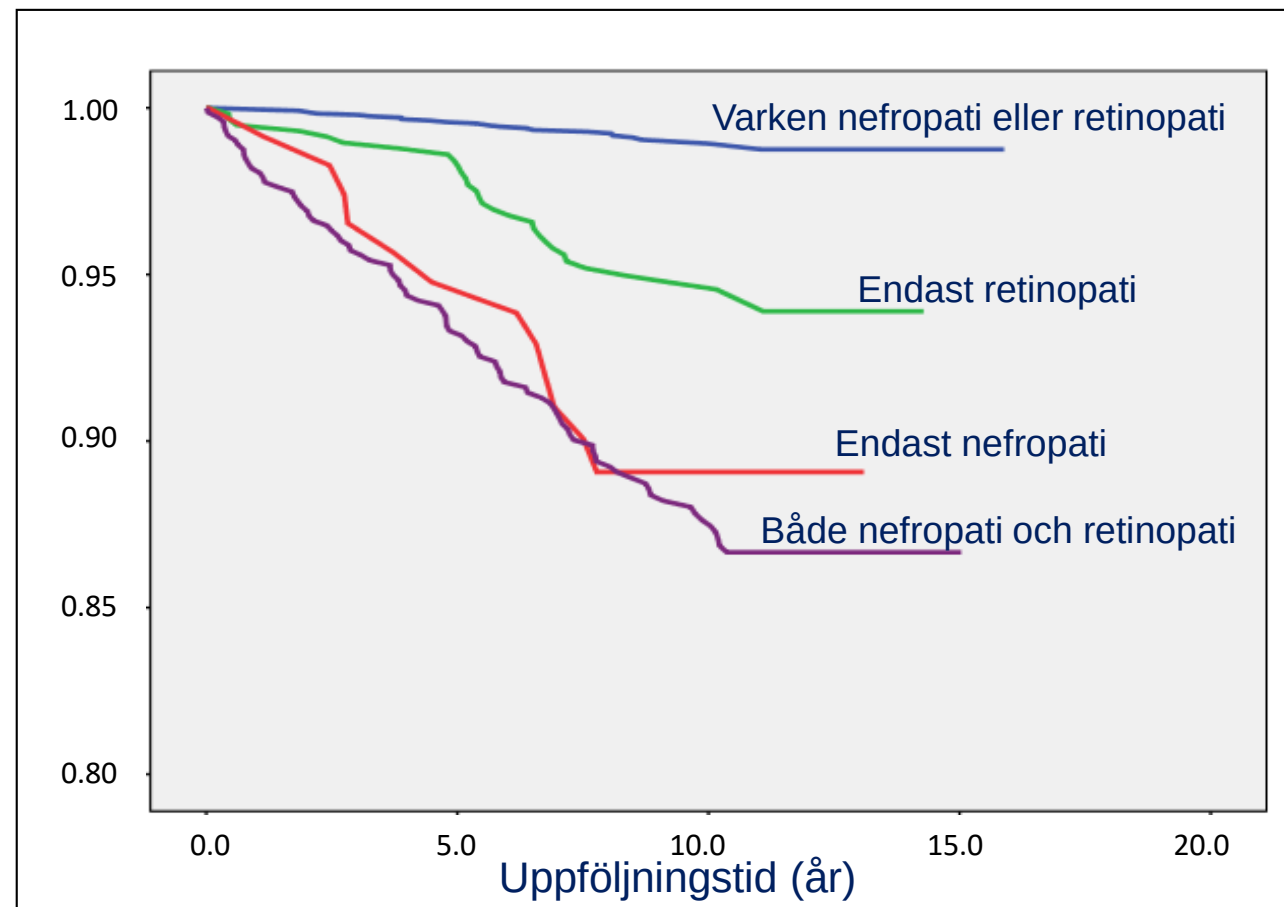
Förekomsten av stroke vid typ 1-diabetes

Förekomsten av stroke vid typ 1-diabetes

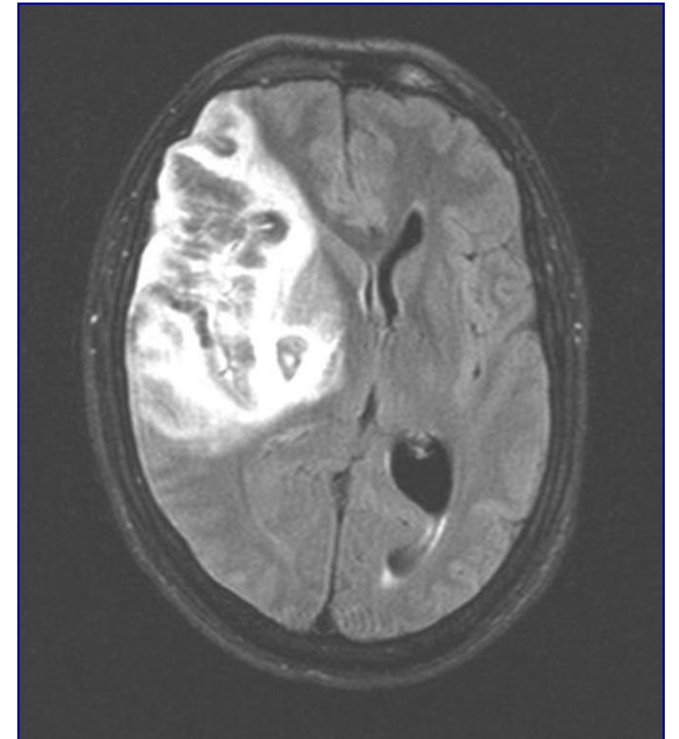
- Medelålder för stroke vid typ 1-diabetes 50,5 år

	Förekomst per 100 000 personår (95 % CI)
Stroke	406 (344-477)
Hjärninfarkt	286 (234-347)
Lakunär infarkt	158 (120-204)
Hjärnblödning	120 (87-161)

Riskfaktorer för stroke vid diabetes

- Typ 2-diabetes:
  - Samma som för icke-diabetiker; ålder, rökning, högt blodtryck, manligt kön, förmaksflimmer, metabolt syndrom
  - Högre HbA1c och dålig sockerbalans
  - Försämrade njurfunktion
- Typ 1-diabetes:
  - Riskfaktorer från registerstudier: nefropati
  - Riskfaktorer från uppföljningsstudier: nefropati, diabetesduration, non-HDL-kolesterol

Riskfaktorer för stroke vid typ 1-diabetes

	Hjärninfarkt HR (95 % CI)	P-värde
Diabetesduration	1,06 (1,04-1,08)	<0,001
Nefropati	2,81 (1,75-4,51)	<0,001
Systoliskt blodtryck (mmHg)	1,02 (1,01-1,03)	<0,001
Rökning	1,93 (1,23-3,02)	0,004
HbA1c (%)	1,23 (1,06-1,41)	0,005

Riskfaktorer för stroke vid typ 1-diabetes

	Hjärninfarkt HR (95 % CI)	P-värde
Diabetesduration	1,06 (1,04-1,08)	<0,001
Nefropati	2,81 (1,75-4,51)	<0,001
Systoliskt blodtryck (mmHg)	1,02 (1,01-1,03)	<0,001
Rökning	1,93 (1,23-3,02)	0,004
HbA1c (%)	1,23 (1,06-1,41)	0,005

	Hjärnblödning HR (95 % CI)	P-värde
BMI (kg/m2)	0,89 (0,81-0,98)	0,016
Nefropati	2,77 (1,20-6,42)	0,017
Systoliskt blodtryck (mmHg)	1,02 (1,00-1,03)	0,019
Retinopati	2,99 (1,18-7,55)	0,021

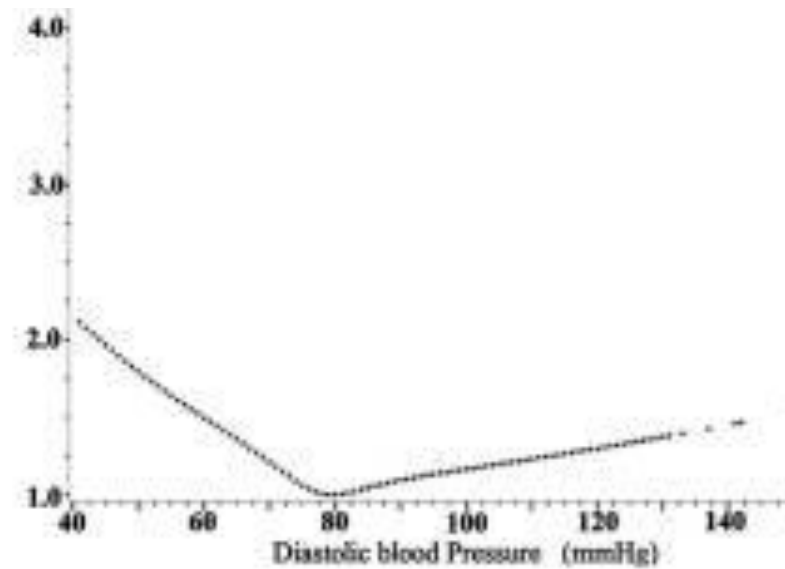
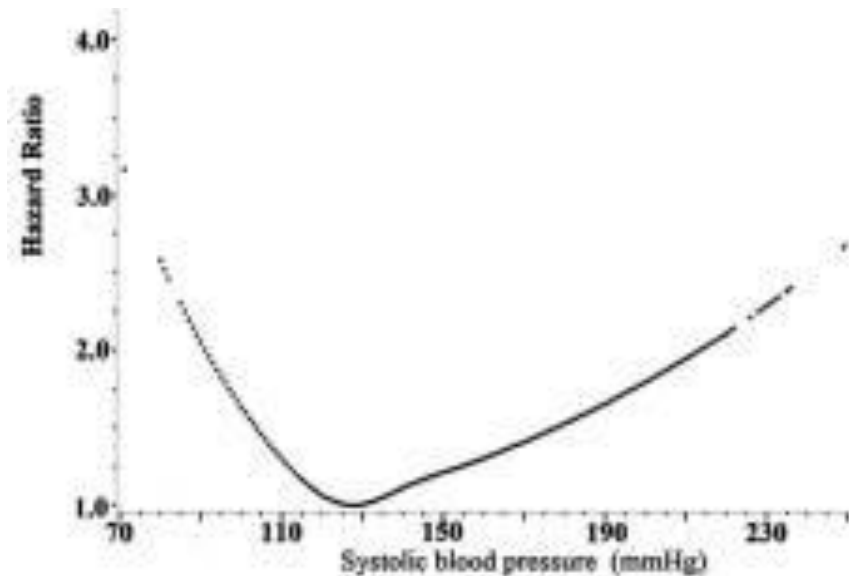
Blodtryckets effekt på risken för stroke

- Förhöjt blodtryck en av de största riskfaktorerna för stroke i allmänhet
- Risken för stroke är förhöjd vid blodtrycksvärden $> 115/75$ mmHg
- J-format förhållande mellan blodtryck och stroke vid typ 2-diabetes
  - Förhöjd risk vid systoliskt tryck <110 mmHg eller >160 mmHg
eller diastoliskt tryck <65 mmHg eller >100 mmHg

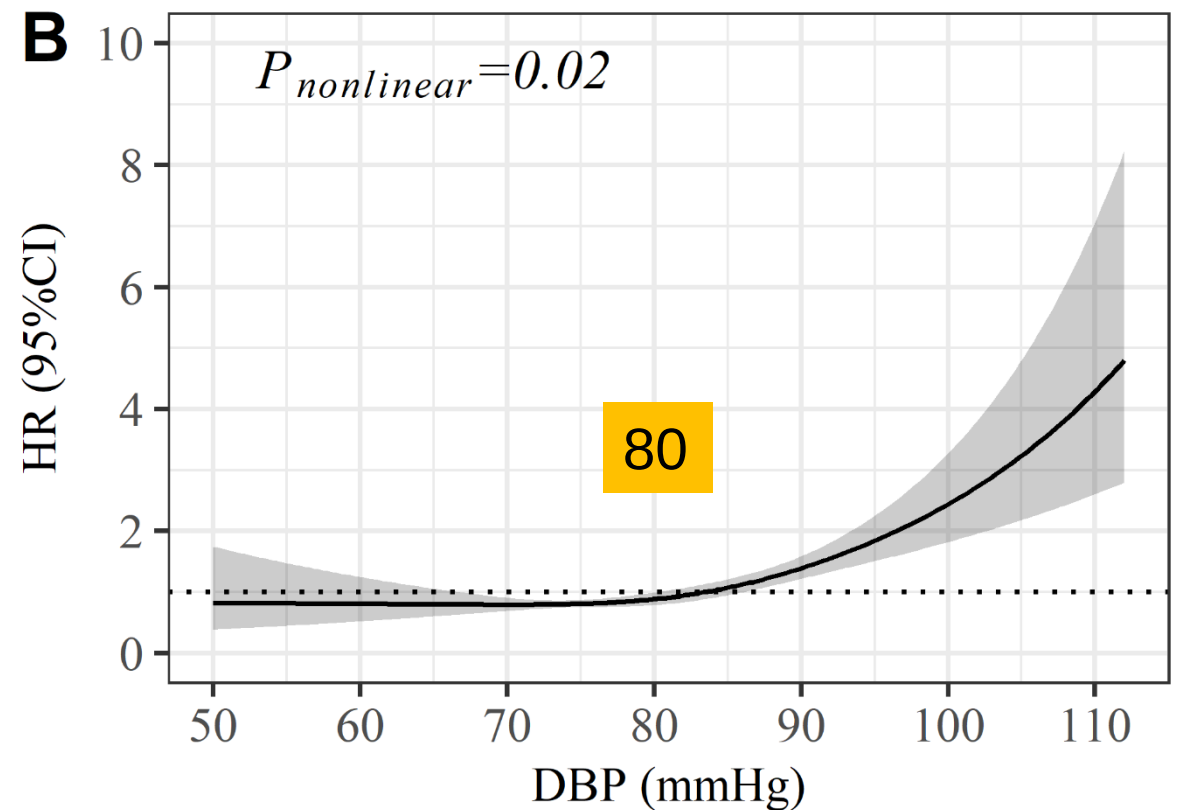
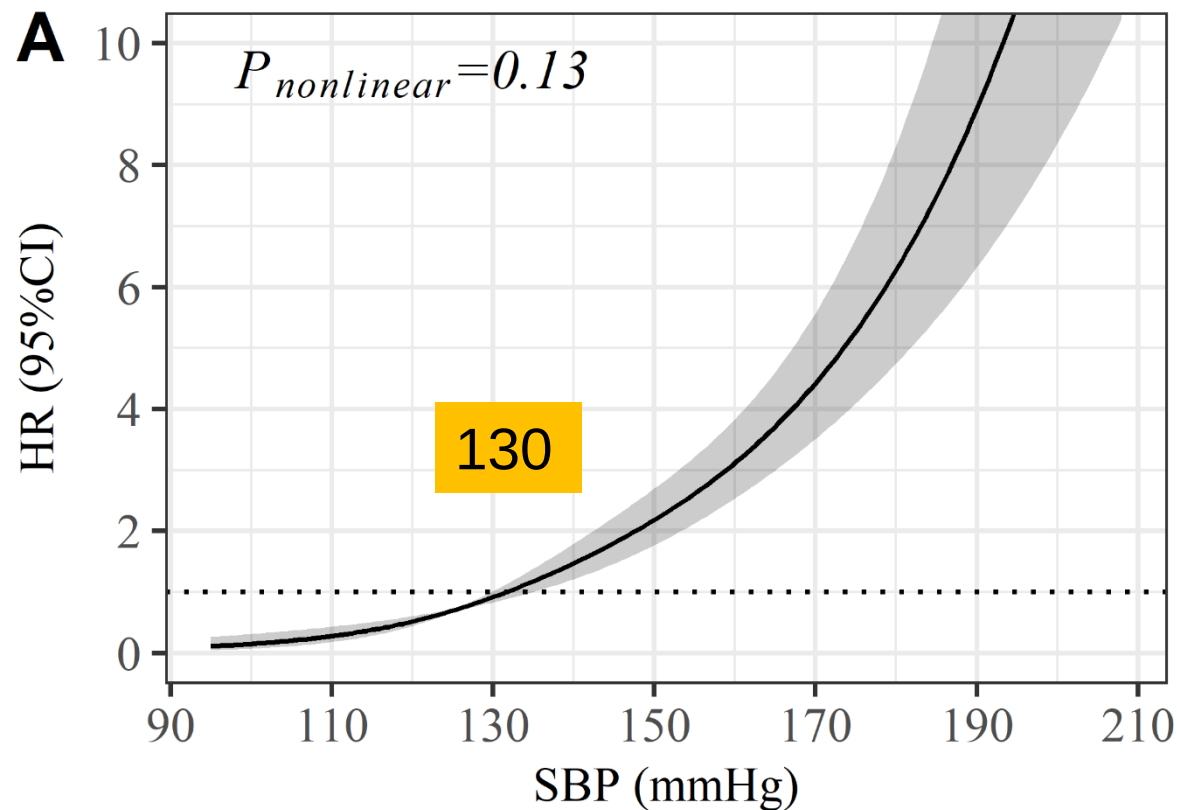
Blodtryck och stroke vid typ 2-diabetes

- Både ett för högt samt ett för lågt blodtryck ökar risken för stroke vid typ 2-diabetes
  - Ses främst hos unga personer under 60 år

Blodtryck och stroke vid typ 1-diabetes

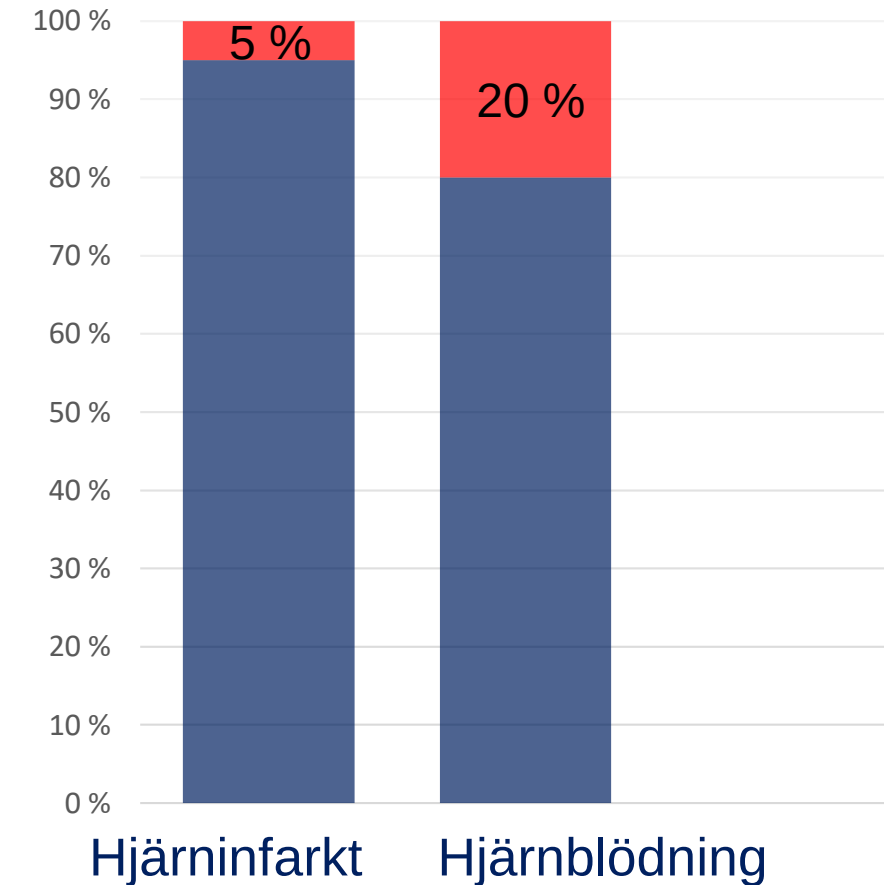
- Risken ökar lineärt vid blodtryck > 130/80 mmHg

Prognos efter stroke

- Stroke-dödligheten har sjunkit under de senaste 50 åren
- Allt fler yngre i åldern 20-64 år insjuknar i en stroke, speciellt pga ökade förekomsten av hjärnblödningar
- Hjärnblödning sämre prognos än hjärninfarkt

Dödlighet inom 1 mån efter stroke

Prognos efter stroke

- Fortfarande dålig prognos efter stroke;
  - 35 % dör inom ett år efter stroke
  - Årlig dödlighet 5-10 %
  - Endast 20 % är vid liv 10 år efter stroke

35 % har dött

80 % har dött

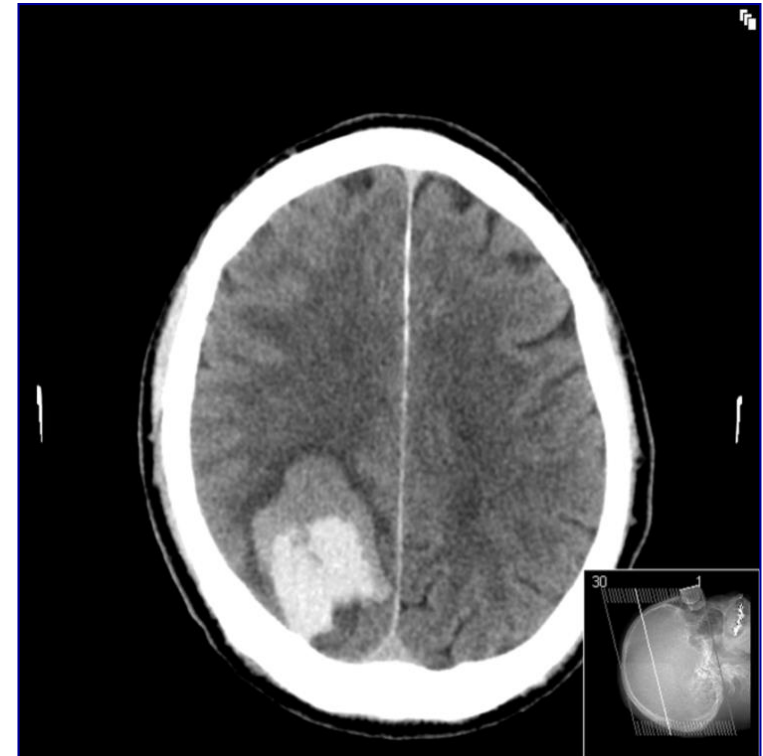
1 år

10 år

Prognos efter stroke

- Faktorer som ökar dödligheten efter stroke:
  - Ålder
  - Manligt kön
  - TIA
  - Kranskärslssjukdom
  - Alkohol användning
  - Ny stroke
  - DIABETES och hyperglykemi, speciellt hos unga individer
- Återhämtning sämre och längre vid diabetes

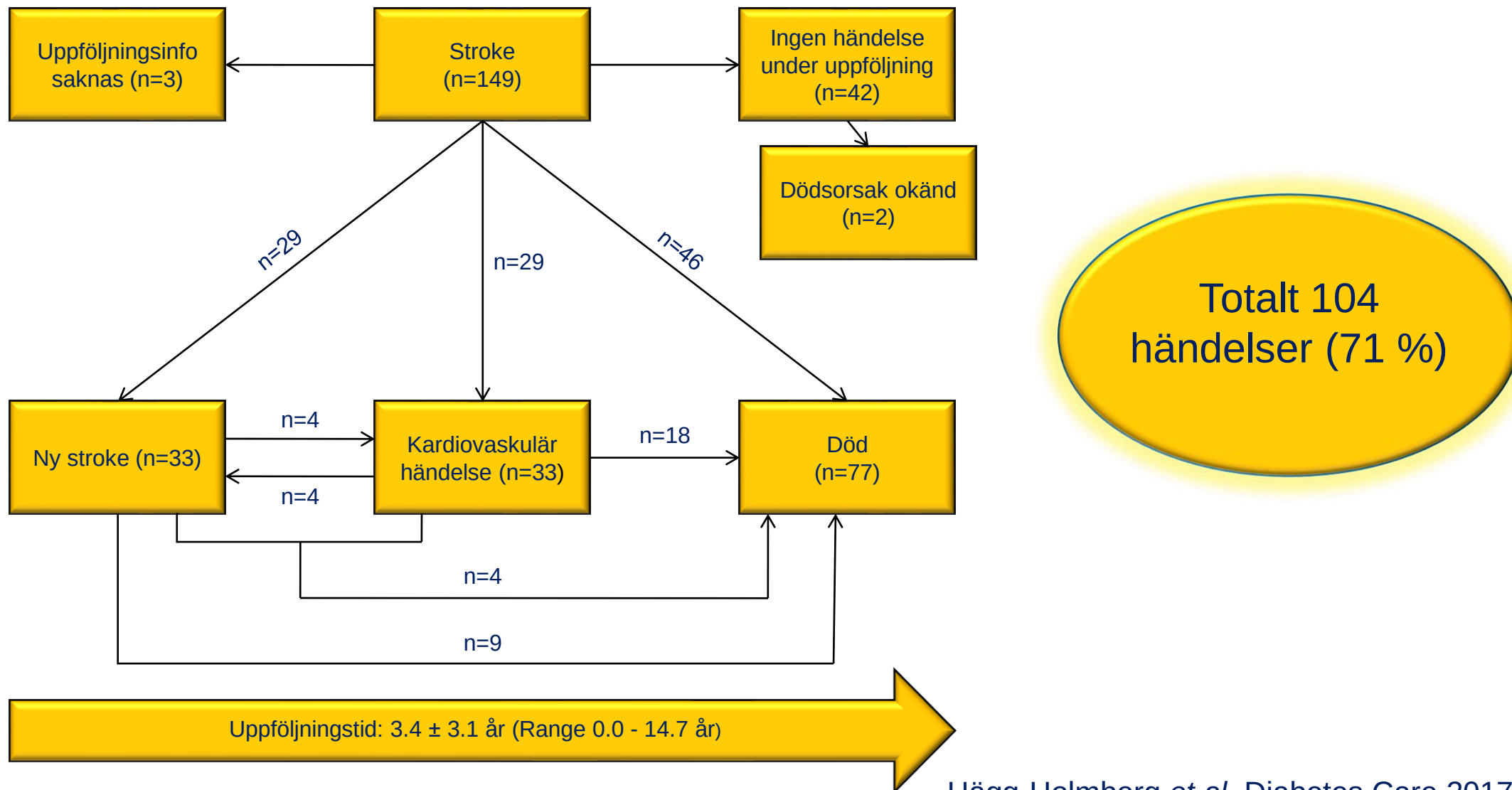

Prognos efter stroke vid typ 2-diabetes

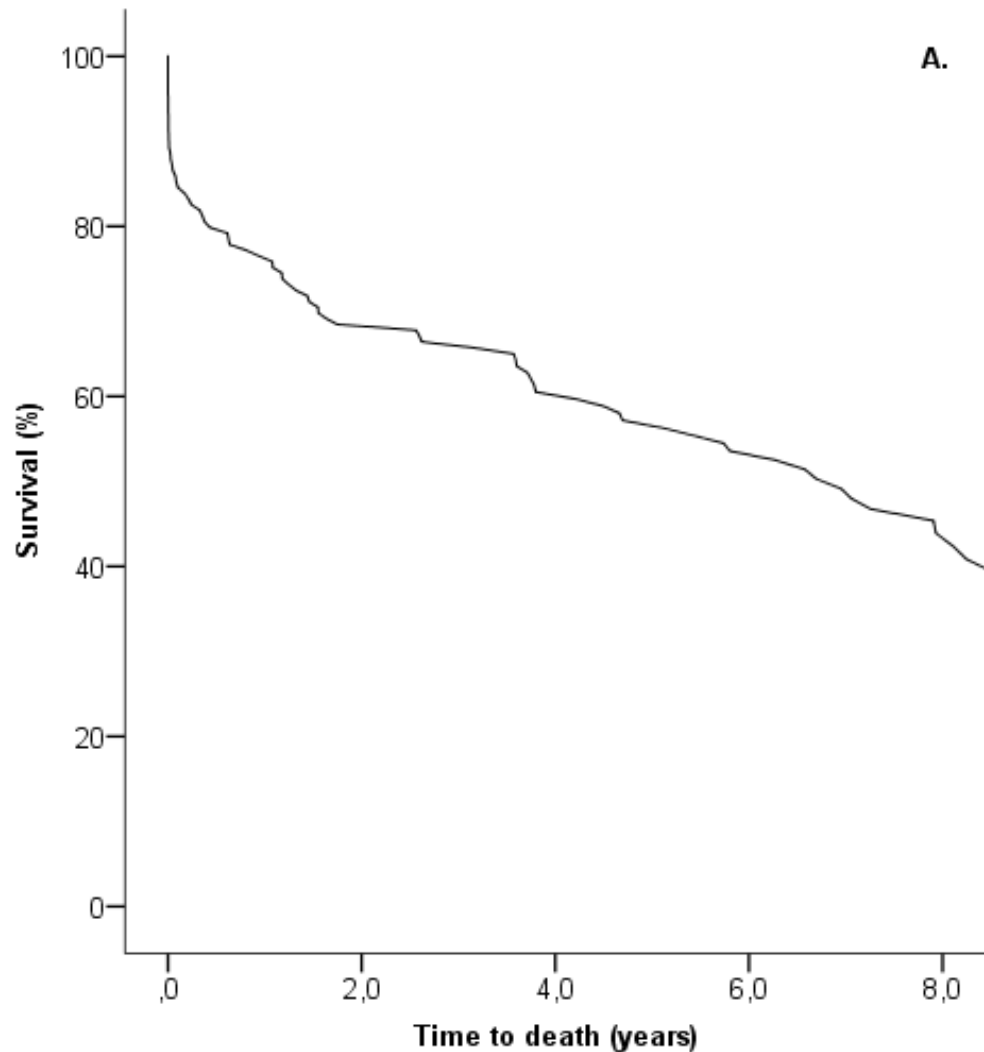
- Faktorer som ökar dödligheten efter stroke vid typ 2-diabetes:
  - Ålder
  - Högt blodtryck
  - Hjärnblödning
  - Hos män även proteinuri och försämrad njurfunktion
- Dödligheten är fördubblad vid diabetes

Prognos efter stroke vid typ 1-diabetes

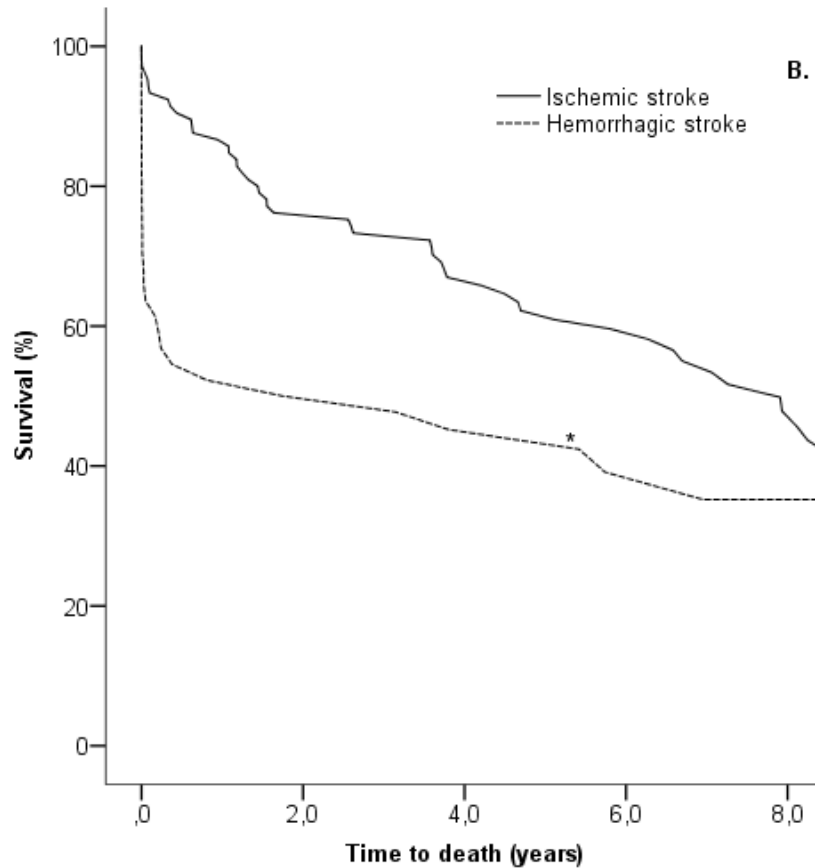
Prognos efter stroke vid typ 1-diabetes

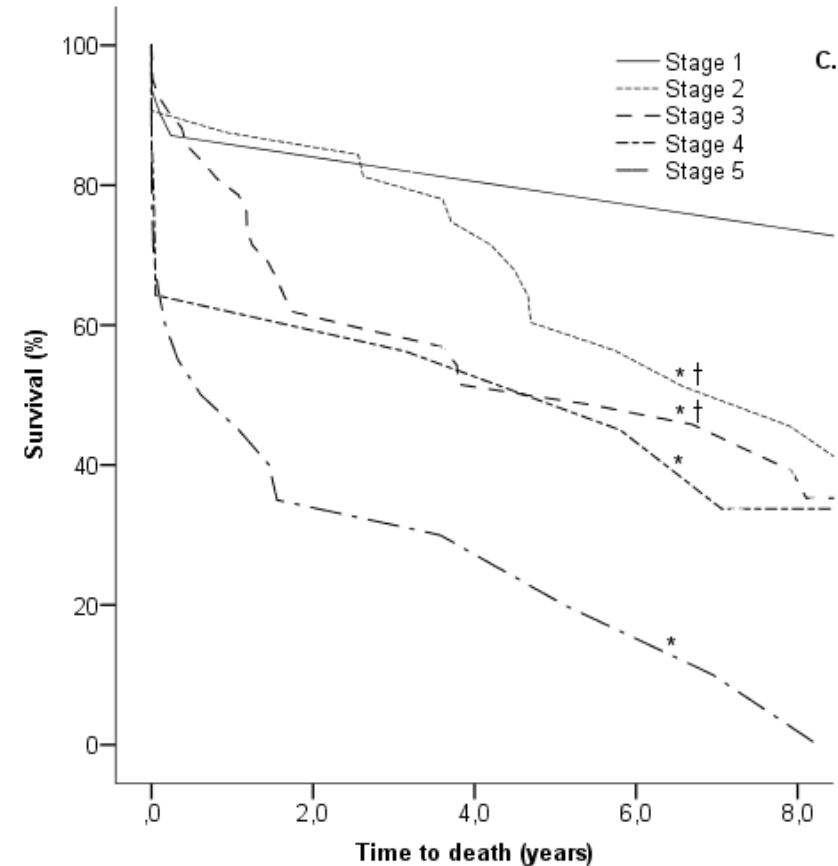
77 personer (53 %) dog
under uppföljningstiden

Faktorer som påverkar dödligheten vid typ 1-diabetes

Hjärnblöding

Försämrad njurfunktion (enligt de olika stadierna av kronisk njursjukdom)

Take Home-message!

- Småkärlssjukdom utan symptom vanligare vid diabetes än hos icke-diabetiker, jmf TOAST i början
- Speciellt unga personer med diabetes av båda typerna har en klart förhöjd risk att insjukna i en stroke
- Diabeteskomplikationer påverkar risken att insjukna i en stroke:
  - Nefropati, retinopati, förhöjt blodtryck, högt HbA1c
  - Även rökning och diabetesduration påverkar
  - Inget samband med kolesterol och stroke

Take Home-message!

- Blodtrycket påverkar risken för stroke speciellt mycket
  - Blodtryck $<110/65$ mmHg och $>160/100$ mmHg vid typ 2-diabetes
  - Ju högre tryck desto högre risk vid typ 1-diabetes
- Prognosen efter insjuknad stroke vid diabetes är dålig, högt blodtryck, hjärnblödning och försämrad njurfunktion påverkar prognosen mest

Vad skall hvc-läkaren göra med denna information?

- Undvik komplikationer!
  - Sockerbalans, levnadsvanor
  - Gå på regelbundna ögonbottenfotograferingar
  - Kolla urinen regelbundet för proteinuri
- Sköta blodtrycket noggrannare, sträva till lägre tryck än dagens rekommendationer?
- Ta upp rökningen vid varje mottagningsbesök
- Tala med patienten om vilka riskerna är
  - Använd olika visuella hjälpmedel, tex FINRISKI, UKPDS vid typ 2-diabetes

FINRISKI

Anna omat tietosi

Sukupuoli

☒ Mies ☐ Nainen

Ikä

52 vuotta

Tupakoitko?

☒ Kyllä ☐ Ei

Kolesteroli

5 mmol/l

HDL-kolesteroli

1,3 mmol/l

Systolinen verenpaine

145 mmHg

Sairastatko diabetesta?

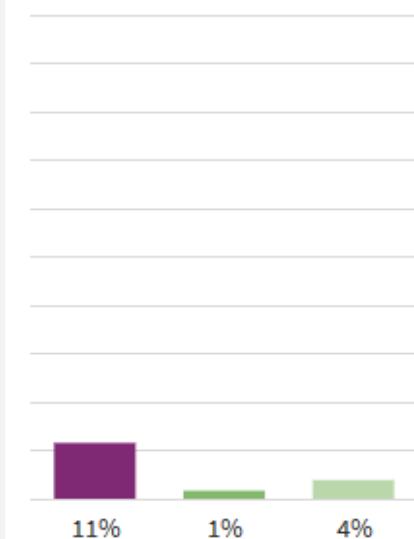
☒ Kyllä ☐ En

Onko jompikumpi vanhemmistasi
sairastanut sydäninfarktin?

☒ Kyllä ☐ Ei

Riskisi sairastua

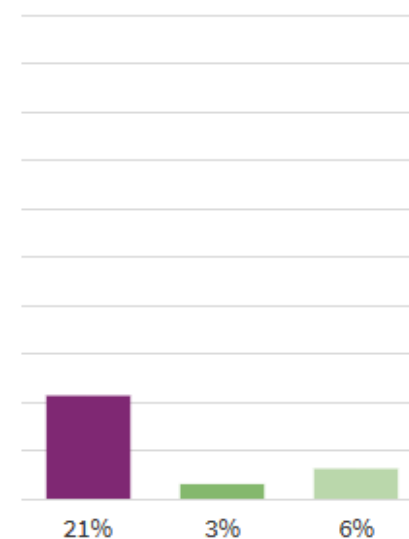
Sydäninfarkti/sepelvaltimotauti

Aivohalvaus

Jompikumpi

 Sinun riskisi saada sydäninfarkti/sepelvaltimotauti 11%, aivohalvaus 10% tai jompikumpi 21%

 Sydäninfarktin/sepelvaltimotaudin 1%, aivohalvauksen 1% tai jommankumman 3% riski saman ikäisellä, samaa sukupuolta olevalla henkilöllä, jolla ei ole riskitekijöitä

 Sydäninfarktin/sepelvaltimotaudin 4%, aivohalvauksen 2% tai jommankumman 6% riski saman ikäisellä, samaa sukupuolta olevalla henkilöllä, jolla suomalaisväestön keskimääräinen riskitekijätaso

FINRISKI

Anna omat tietosi

Sukupuoli

☒ Mies ☐ Nainen

Ikä

52 vuotta

Tupakoitko?

☐ Kyllä ☒ Ei

Kolesteroli

5 mmol/l

HDL-kolesteroli

1,3 mmol/l

Systolinen verenpaine

145 mmHg

Sairastatko diabetesta?

☒ Kyllä ☐ En

Onko jompikumpi vanhemmistasi
sairastanut sydäninfarktin?

☒ Kyllä ☐ Ei

Riskisi sairastua

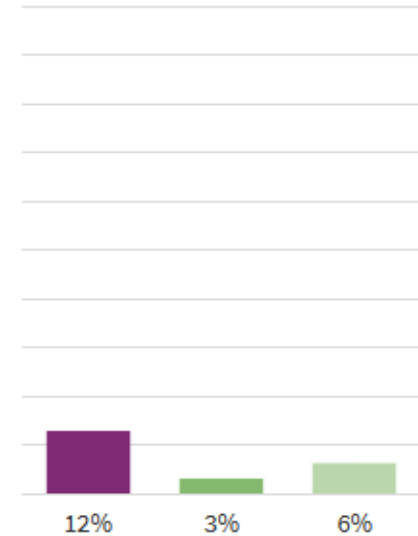
Sydäninfarkti/sepelvaltimotauti

Aivohalvaus

Jompikumpi

Sinun riskisi saada sydäninfarkti/sepelvaltimotauti 6%, aivohalvaus 6% tai jompikumpi 12%

Sydäninfarktin/sepelvaltimotaudin 1%, aivohalvauksen 1% tai jommankumman 3% riski saman ikäisellä, samaa sukupuolta olevalla henkilöllä, jolla ei ole riskitekijöitä

Sydäninfarktin/sepelvaltimotaudin 4%, aivohalvauksen 2% tai jommankumman 6% riski saman ikäisellä, samaa sukupuolta olevalla henkilöllä, jolla suomalaisväestön keskimääräinen riskitekijätaso

UKPDS

JKPDS-riskilaskuri

Perustiedot:

Sukupuoli: ☐ Mies ☒ Nainen

Tupakointi: ☒ Ei ☐ Kyllä

Ikä: vuotta

Diabeteksen kesto: vuotta

Systolinen verenpaine: mmHg

Kolesteroli: mmol/l

HDL: mmol/l

Kardiovaskulaarisen sairauden riskiä laskettaessa:

HbA1c: %

Etninen tausta: ☒ Valkoinen tai aasialainen ☐ Afro-karibialainen

Aivohalvausriskiä laskettaessa:

Eteisvärinä: ☒ Ei ☐ Kyllä

Kardiovaskulaarisen sairauden riski 10 vuodessa on 20.3 %.
Aivohalvauksen riski 10 vuodessa on 7.2 %.

UKPDS-riskilaskuri

Perustiedot:

Sukupuoli: ☐ Mies ☒ Nainen

Tupakointi: ☒ Ei ☐ Kyllä

Ikä: vuotta

Diabeteksen kesto: vuotta

Systolinen verenpaine: mmHg

Kolesteroli: mmol/l

HDL: mmol/l

Kardiovaskulaarisen sairauden riskiä laskettaessa:

HbA1c: %

Etninen tausta: ☒ Valkoinen tai aasialainen ☐ Afro-karibialainen

Aivohalvausriskiä laskettaessa:

Eteisvärinä: ☒ Ei ☐ Kyllä

Kardiovaskulaarisen sairauden riski 10 vuodessa on 16.2 %.
Aivohalvauksen riski 10 vuodessa on 6.5 %.

Tack!